

**Mental
Health
Europe**

Equal rights.
Better mental health.
For all.

ноември 2024 г.

Доклад

**Въздействието на расовата
дискриминация върху**

Въздействие на расовата дискриминация върху психичното здраве: Пренебрегваните предизвикателства и какво е необходимо в Европа

Съдържание

Въздействие на расовата дискриминация върху психичното здраве: Пренебрегваните предизвикателства и необходимостта от тях в Европа	2
Въведение	3
Форми на расова и етническа дискриминация	5
Расизъмът и дискриминацията като основни детерминанти на (психичното) здраве, равенството и благосъстоянието	7
Въздействие на междуличностния и интернализирания расизъм	7
Въздействие на институционалния и структурния расизъм	8
Грижа и подкрепа за психичното здраве	9
Борба с дискриминацията, основана на раса и етническа принадлежност, в политиките на ЕС: актуално състояние	12
Конкретни препоръки: Поглед към бъдещето - към подход, който се бори с дискриминацията и насърчава равенството	16
Заклучение	19

Mental Health Europe е организация, ангажирана с правата на човека, насърчаването на позитивното психично здраве, подобряването на грижите за психичното здраве и социалното включване. В областта на социалните права темата за расовата и етническата дискриминация за съжаление не е получила достатъчно внимание в сравнение с други основания за дискриминация. Ето защо е от съществено значение расизъмът да бъде признат, осмислен и разгледан като широко разпространен проблем както извън, така и в рамките на движението за психично здраве. В нашата работа и в настоящия доклад централно място заема междусекторният подход. Това е първият опит на Mental Health Europe да изследва въздействието на дискриминацията и неравенствата, основани на раса и етническа принадлежност, върху психичното здраве, с амбицията тези аспекти да бъдат последователно включени в нашата работа, предвид тяхното въздействие върху психичното здраве.

Отказ от отговорност: Този документ е преведен от английски език с помощта на софтуер за машинен превод; поради това точността на превода не е гарантирана.

Въведение

Расизмът е реалност в живота на расовите, етническите и религиозните малцинства в Европейския съюз. Проучванията постоянно показват, че маргинализираните расови и етнически групи в Европа изпитват по-високи нива на проблеми с психичното здраве и психосоциални увреждания, като същевременно срещат пречки за достъп до услуги в тяхна подкрепа.¹² Реалностите обаче често са неразбрани, пренебрегвани и недостатъчно документирани, което води до предизвикателства пред конкретните ситуационни анализи и предложения за справяне с положението. През 2020 г. Европейската комисия публикува План за действие на ЕС срещу расизма,³ в който са очертани стратегическите цели на Съюза за справяне със структурния расизъм. Тъй като този план за действие приключва през 2025 г., моментът е подходящ за размисъл относно бъдещите политики на ЕС в областта на психичното здраве и борбата с расизма: така че приоритетите да включват засилена превенция и промоция на психичното здраве, както и подобрен достъп до услуги за психично здраве за маргинализираните групи. Това е от съществено значение, за да се гарантира, че бъдещите политики ще бъдат разработени така, че да намалят неравенствата, свързани с расата и етническата принадлежност.

Целта на настоящия документ е да представи преглед на съществуващите политики по темата и да подкрепи превенцията на психичните проблеми и насърчаването на доброто психично здраве. В него също така ще бъдат посочени системните пречки пред грижите за психичното здраве, достъпа до ресурси и добрите резултати в здравеопазването .

Преодоляването на неравнопоставеността в областта на (психичното) здраве изисква подход, обхващащ цялото общество. Ето защо настоящият доклад е насочен към обществеността, лицата, вземащи решения, студентите, както и към професионалистите, работещи с расови общности и психично здраве, и към тези, които се интересуват от темата. В доклада първо ще бъдат посочени различните форми на дискриминация, свързани с расата и етническия произход. Ще бъдат представени и расизмът и дискриминацията като основни детерминанти на психичното здраве, справедливостта и благосъстоянието, със специален акцент върху личните, институционалните, психично-здравните и културните бариери. След това ще бъде направена оценка на настоящата политическа рамка на ЕС по отношение на расовата дискриминация. В заключение, докладът ще предостави конкретни препоръки за подходи за борба с дискриминацията и насърчаване на равенството. Като цяло, увеличаването на вниманието върху

¹ Apers H, Van Praag L, Nöstlinger C, Agyemang C (2023). Интервенции за подобряване на психичното здраве или психичното благополучие на мигрантите и етническите малцинства в Европа: A scoping review. Cambridge Prisms: Global Mental Health, 10, e23, 1-25 <https://doi.org/10.1017/gmh.2023.15>

² Европейски съюз, "Флаш Евробарометър FL530: Психично здраве", достъпна на: https://data.europa.eu/data/datasets/s3032_fl530_eng?locale=en

³ Европейска комисия, "План за действие на ЕС за борба с расизма 2020-2025 г.", достъпен на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

това е наложително за съответните заинтересовани страни, за да работят съвместно и да постигнат психично здраве във всички политики, да включат правата на човека и правата на хората с увреждания, пресечната точка и да се погрижат за специфичните нужди на определени групови популации.

Форми на расова и етническа

дискриминация

Расизмът се отнася до идеите или теориите за превъзходство на една раса или група хора с един цвят или етнически произход.⁴ Расизмът е предразсъдък, дискриминация или враждебност, насочени срещу отделни лица или групи въз основа на тяхната раса или етническа принадлежност. Той произтича от широко разпространеното съзнателно или несъзнателно убеждение, че някои раси по своята същност са по-висши или по-нисши от другите. Расовата и етническата дискриминация може да се прояви под различни форми в различни сектори на обществото. Те не само засягат правата на индивидите, но и допринасят за по-широки социални неравенства, които на свой ред могат да повлияят на благосъстоянието на хората. Примери за най-засегнатите групи в Европа са хората от африкански и азиатски произход, мюсюлманите, евреите и ромите. Съществуват различни форми на расизъм, включително расизъм срещу чернокожите, антициганизъм, антисемитизъм, ислямофобия и антиазиатски расизъм. Някои форми са свързани с религията или убежденията в случаи като антимиюсюлманската омраза.⁵ Хората често се сблъскват с множество видове расова и етническа дискриминация, които могат да окажат влияние върху всекидневния им живот.

Индивидуалната дискриминация се проявява, когато дадено лице действа с предубеждения срещу някого въз основа на неговата раса или етническа принадлежност. Това може да се случи в ежедневието, като например да ви бъде отказано обслужване в ресторант, да се сблъскате с вербална обида или да изпитате социална изолация. Изследванията (макар и ограничени) показват, че етническите малцинства често се сблъскват с този вид дискриминация в различни среди, включително на работното място⁶ и в образователните институции.⁷⁸

За разлика от тях **институционалната дискриминация** е дълбоко вкоренена в политиките, практиките и процедурите на организациите и институциите. Често тя води до неравно третиране на хората въз основа на тяхната раса или етническа принадлежност, което затвърждава системните неравенства. Изследванията показват, че расовите малцинства често се сблъскват с пречки при достъпа до здравни грижи, образователни ресурси и възможности за работа поради дискриминационни институционални политики.⁹ През 2023 г. Съдът на Европейския съюз (ЕС) постанови, че публичните органи в държавите членки могат да забраняват на служителите да носят забрадки и други религиозни символи. Освен това през

---

⁴ Чл. 4 от Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на расова дискриминация, достъпна на: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial>

⁵ План за действие на ЕС за борба с расизма (2020-2025 г.), достъпен на:

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

⁶ Ball E, Steffens MC, Niedlich C. Racism in Europe: Характеристики и пресечни точки с други социални категории. *Front Psychol.* 2022 Mar 24;13:789661. 8-9 doi: 10.3389/fpsyg.2022.789661. PMID: 35401357; PMCID: PMC8988036.

⁷ astro Atwater, S. A. 2008. "Събуждане на различието: *Journal of Instructional Psychology* 35 (3): 246-253

⁸ Европейски парламент (2022 г.), "Ролята на културата, образованието, медиите и спорта в борбата срещу расизма", достъпен на адрес:

[https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/2057\(INI\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/2057(INI)&l=en)

⁹ Cloos, P., Bilsen, J. Редакционен коментар: общественото психично здраве и расизмът в Европа. *Arch Public Health* 79, 200 (2021). <https://doi.org/10.1186/s13690-021-00722-0>

април 2024 г. Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) постанови своето решение и потвърди забраната на Белгия за носене на хиджаб на видими религиозни символи в училищата.¹⁰ И двете дела бяха остро критикувани заради липсата на междусекторен анализ, като подобни решения засягат мюсюлманските жени (предимно расисти) и непропорционално ограничават достъпа им до образование, заетост, както и общата им автономност и видимост в обществените пространства.

Освен това **структурната дискриминация** се отнася до обществените структури, които поддържат системния расизъм и неравенство. Терминът "структурен расизъм" се отнася до "идеологии, практики, процеси и институции, които действат на макроравнище, за да произвеждат и възпроизвеждат различен достъп до властта и възможностите за живот по расов и етнически признак".¹¹ Тази форма се проявява в начините, по които обществените норми, ценности и исторически практики поставят в неравностойно положение определени расови и етнически групи. Етническите малцинства и мигрантите в Европа са изправени пред социални и структурни бариери, които ограничават достъпа им до качествено образование, жилища, заетост и здравеопазване. Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) редовно съобщава за широко разпространен опит в областта на дискриминацията в ежедневието - от пазара на труда до системите на здравеопазване. Например сегрегацията в жилищното настаняване и образованието има дълготрайни последици за расовите общности, като оказва влияние върху техния социално-икономически статус и достъп до ресурси. Освен това расовите и етническите малцинства често са обект на прекомерно полицейско преследване и по-сурово третиране в рамките на системата на наказателното правосъдие. Това включва расово профилиране, по-висок брой арести и по-дълги присъди в сравнение с белите им колеги за подобни престъпления. Подобни практики водят до цикъл от недоверие и страх сред малцинствените общности.

Културна дискриминация произтича от схващането, че някои култури са по-нисши или по-малко ценни от други. Това може да доведе до заклеймяване на културни практики, езици и идентичности. Културната дискриминация често засяга мигрантите и етническите малцинства, тъй като те могат да бъдат притискани да се асимилират с доминиращата култура, което води до конфликти на идентичността и психологически стрес.

Екологичният расизъм описва непропорционалното въздействие на опасностите, свързани с околната среда, върху общности от расови и етнически малцинства. Изследванията например показват, че тези общности често се намират в близост до места за токсични отпадъци или имат ограничен достъп до чист въздух и вода, което допълнително задълбочава различията в здравеопазването.¹²¹³

---

¹⁰ Европейски съд по правата на човека (ЕСПЧ), *Mikyas and Others v. Belgium*, Достъпно на: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2250681/20%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-233826%22%5D%7D>

¹¹ Viruell-Fuentes EA, Miranda PY, Abdulrahim S. Повече от култура: структурен расизъм, теория на пресичането и здраве на имигрантите. *Soc Sci Med.* 2012; 75(12):2099-106.

¹² Европейско бюро за околна среда (2020 г.), "Изтласкани в пустота: Екологичен расизъм срещу ромските общности в Централна и Източна Европа", достъпно на: <https://eeb.org/library/pushed-to-the-wastelands-environmental-racism-against-roma-communities-in-central-and-eastern-europe/>

¹³ Европейска мрежа срещу расизма (2022 г.), "Кризата с климата е (нео)колониална капиталистическа криза: опит, отговори и стъпки към деколонизиране на действията в областта на климата", достъпно на: <https://www.enar-eu.org/racialised-communities-in-europe-hit-hardest-by-the-climate-crisis-new-enar-report/>

Ксенофобията представлява предразсъдъци, нагласи и поведение, които отхвърлят и изключват хората въз основа на схващането, че те са аутсайдери или чужденци за общността, обществото или националната идентичност.

В Европа расизмът обикновено се основава на сложна комбинация от националност, произход, акцент, визуални характеристики, религия и възприемана чуждост. Тук е от съществено значение да се използва подходът на пресичане, за да се улови сложността на расизма, преплетен с други форми на дискриминация, като например тази, основана на сексуална ориентация или социално-икономически статус.¹⁴ **Интерсекционалността** е начин за разбиране на социалните отношения чрез разглеждане на пресичащите се форми на системна дискриминация.¹⁵ Това означава да се признае, че социалните системи са сложни, както и нашите идентичности. Полът, расата, етническата принадлежност, възрастта, образованието и др. се пресичат и взаимодействат, за да оформят това, което сме, и предизвикателствата, пред които сме изправени; много от тях могат да присъстват по едно и също време в живота на хората.

Расизмът и дискриминацията като основни детерминанти на (психичното) здраве, равенството и благосъстоянието

Психичното здраве е състояние на психично благополучие, което позволява на хората да реализират собствения си потенциал, да живеят в съответствие с ценностите си и да допринасят пълноценно за общността. То е човешки опит, формиран от събитията през целия живот. Според психосоциалния модел на психичното здраве различни социално-икономически фактори и фактори на околната среда могат да окажат отрицателно въздействие върху психичното благополучие.¹⁶ Сред различните негативни детерминанти на психичното здраве е расизмът. Въпреки това връзката между расизма и психичното здраве често не получава заслуженото внимание. В тази част ще продължим да проучваме как социалните, икономическите и екологичните фактори, повлияни от расизма, влияят върху резултатите в областта на психичното здраве.

Въздействие на междуличностния и интернализирания расизъм

В Европа личната дискриминация, основана на раса и етническа принадлежност, продължава да бъде широко разпространен проблем, проявяващ се под различни форми, като словесно насилие, микроагресия, изключване и неравностойно третиране. Лицата от малцинствени

---

¹⁴ Ball E, Steffens MC, Niedlich C. Racism in Europe: Характеристики и пресечни точки с други социални категории. *Front Psychol.* 2022 Mar 24;13:789661. doi: 10.3389/fpsyg.2022.789661. PMID: 35401357; PMCID: PMC8988036.

¹⁵ Креншоу, К. (1989 г.). Демаргинализиране на пресечната точка на расата и пола: чернокожа феминистка критика на антидискриминационната доктрина, феминистката теория и антирасистката политика. *Univ. Chicago Legal Forum* 1989, 139-167

¹⁶ Mental Health Europe (2023 г.), "Насърчаване на разбирането на психосоциалния модел на психичното здраве", достъпно на: <https://www.mentalhealtheurope.org/library/mhe-releases-psychosocial-toolkit/>

етнически групи, като мигранти, ромски общности или хора от африкански произход, често се сблъскват с предразсъдъци на работното място, в училищата, на¹⁷ обществени места и при взаимодействието си с правоприлагащите органи. Тази дискриминация се подхранва от стереотипи, ксенофобия и системни неравенства.

Въздействието върху психичното здраве може да бъде дълбоко. Постоянното излагане на расизъм и етническа дискриминация допринася за хроничен стрес, чувство на изолация и понижена самооценка. Жертвите могат да изпитат тревожност, депресия и последици от травма поради повтарящи се срещи с предразсъдъци. Дълготрайните форми на дискриминация могат да се свържат и с травма от поколение на поколение (или междупоколенческа травма), която се отнася до цикъл от травми, предавани в семействата. Тази концепция е от особено значение за разбирането на предизвикателствата за психичното здраве, с които се сблъскват лица, чиито роднини са преживели значителни изпитания, като война, колонизация или системно потисничество.

Микроагресиите са явна или мащабна агресия към хора от определена раса, култура, пол или други характеристики и могат да създадат среда, в която хората се чувстват етикетираны, нежелани или подценявани. Това засилва чувството за "другост" и ги оставя изключени от общественото единство. Децата и младежите, подложени на дискриминация, могат да интернализират негативните стереотипи, което води до по-ниски академични резултати и дългосрочни негативни психологически последици.

Тъй като психичното здраве означава ниво на благосъстояние, което позволява на човека да допринася за своята общност, лошото психично здраве и рисковите фактори за него оказват влияние и върху цялостното благосъстояние и икономиката на обществата. Например Световният икономически форум прогнозира, че кумулативните разходи за загубена производителност поради психологически стрес и самоубийства през периода 2020-2025 г. възлизат на 114 млрд. долара, включително 11 млрд. долара за загубена производителност сред младите хора. Разбирането на това как расизмът влияе върху психичното здраве в Европа изисква да се признае по-широкият социален и институционален контекст, в който се проявява расовата и етническата дискриминация.

Въздействие на институционалния и структурния расизъм

Системната дискриминация и неравнопоставеност, с които се сблъскват расовите и етническите малцинства, се проявяват по различни начини, като например в политиките и законодателството, на пазара на труда, в полицията, в образованието и много други. Например в доклад на FRA се посочва, че почти една четвърт от ромите нямат национална здравна осигуровка, 82 % живеят в пренаселени домакинства, а 25 % от ромите смятат, че са били дискриминирани през последната година в ежедневни ситуации, като например при търсене на работа, на работното място, в жилището, здравеопазването и образованието.¹⁸ Расовите

---

¹⁷ Европейски парламент (2019 г.), "Резолюция относно основните права на лицата от африкански произход в Европа", достъпна на: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0239_EN.html

¹⁸ FRA (2022 г.), "Roma in 10 European Countries - Main results" (Ромите в 10 европейски държави - основни резултати), достъпно на: <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/roma-survey-findings>

малцинства често са изключени от системите за социална закрила, което ги прави особено уязвими към стресови фактори като безработица и бедност, които допълнително влошават психичното им благосъстояние. Например маргинализираните общности е по-вероятно да се сблъскат с изключване в обществото и често са непропорционално засегнати от проблеми като неравен достъп до достъпни и базирани в общността услуги за психично здраве, подкрепа и жилища. Що се отнася до образователната система, в доклада на FRA 2023 "Да бъдеш чернокож в ЕС"¹⁹ се посочва, че вероятността младите хора от африкански произход да напуснат училище е три пъти по-голяма в сравнение с младите хора като цяло. В същия доклад се подчертава, че "34 % [от респондентите] са се чувствали расово дискриминирани при търсене на работа, а 31 % - на работното място през 5-те години преди проучването".

Макар че такива групи в уязвимо положение могат да бъдат подложени на дискриминация, случаите често не се съобщават достатъчно. Това може да се дължи на липсата на доверие в полицията и правната система, както и на липсата на осведоменост за законите и институциите, към които да се обърнат, което представлява сериозна пречка. Например, както и при много други общности, нивото на доверие в полицията и правната система сред ромите и пътуващите като цяло е ниско.²⁰

За тези, които изпитват тези проблеми, социалните и структурните детерминанти могат да взаимодействат, за да подкопаят, а не да защитят психичното им здраве, да променят позицията им в континуума на психичното здраве и да доведат до влошаване на резултатите в областта на психичното здраве. Комбинацията от системен расизъм и ежедневна дискриминация и расизъм, поставят расираните хора под по-голям стрес. Поради това е по-вероятно те да се сблъскат с рискови фактори за психичното здраве и по-рядко да бъдат изложени на защитни фактори в сравнение с нерасираните хора.

Грижа и подкрепа за психичното здраве

Расизмът, както на индивидуално, така и на системно ниво, играе основна роля в определянето на здравните резултати.²¹ СЗО определя социалните детерминанти на здравето като условията, в които хората се раждат, растат, живеят, работят и остаряват, включително фактори като заетост, образование и достъп до здравни грижи.²² Тези детерминанти са силно повлияни от социални политики, институционални практики и културни норми, много от които са пропити от расово неравенство.

Етническите малцинства и имигрантите често съобщават за предрасъдъци в здравните заведения. Тези преживявания от своя страна водят до различия в лечението и грижите и до по-

---

¹⁹ FRA (2023 г.), "Да бъдеш чернокож в ЕС - опитът на хората от африкански произход", достъпно на: <https://fra.europa.eu/en/news/2023/black-people-eu-face-ever-more-racism>

²⁰ FRA (2021 г.), "Roma and Travellers in six countries - Technical report" ("Ромите и пътуващите в шест държави - технически доклад"), достъпно на: <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/roma-and-travellers-six-countries-technical-report>

²¹ Kayani Z, Willis A, Salisu-Olatunji SO, Jeffers S, Khunti K, Routen A. Докладване и представяне на групите с недостатъчно обслужване в интервенционни проучвания за пациенти с множество дългосрочни заболявания: систематичен преглед. *Journal of the Royal Society of Medicine*. 2024;0(0). doi:10.1177/01410768241233109, достъпно на: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/01410768241233109>

²² Световна здравна организация, "Социални детерминанти на здравето", достъпно на: https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health#tab=tab_1

лоши здравни резултати, тъй като ограничават икономическата мобилност и увеличават стреса. Подобна дискриминация изостря предизвикателствата, свързани с психичното здраве, като затруднява засегнатите групи да потърсят помощ или да получат подходяща подкрепа. По време на пандемията от COVID групите от етнически и расови малцинства в Европа бяха особено уязвими към инфекцията, тъй като бяха свърхпредставени в професиите на първа линия: здравеопазване и социални грижи, транспорт, услуги за доставка, доставка на храни и роли в сферата на сигурността.²³

Проучванията в Европа показват, че малцинствените общности често са недостатъчно представени в ползването на здравни грижи поради езикови бариери, културна нечувствителност и страх от дискриминация.²⁴ Примерите за това как расизмът действа като бариера при достъпа до здравни грижи включват изключване въз основа на външния вид (напр. носене на хиджаб/шалвари) или въз основа на владенето на местния език.²⁵

Ролята на здравните специалисти е от решаващо значение за осигуряването на достъп на всички общности до промоция и превенция на психичното здраве, както и на достъп до качествена подкрепа. Те често са отговорни за определянето на това кой може да получи достъп до медицинско лечение и какви видове интервенции могат да бъдат предложени. Здравните специалисти в ЕС често не са обучени в културно компетентни грижи,²⁶ което води до неправилно или недостатъчно диагностициране или неадекватно лечение на психичноздравни проблеми сред ползвателите на услуги от малцинствата.²⁷ Това е особено тревожно, тъй като дългогодишните, дълбоко вкоренени митове за расовите различия, особено за биологичните различия, основани на раса, могат да допринесат за принудителни, прекалено медикализирани и изолиращи практики, които са свързани с доминиращия модел в психичното здраве - биомедицинския подход. Това насочва вниманието към болестта, биомедицинските фактори и генетичното предразположение. Вследствие на това сред професионалистите се насърчават предлаганите форми на лечение, които са предимно медицински и фармакологични. Неравностойното третиране и неравнопоставеността в здравеопазването могат да се задълбочат, когато специалистите не разпознават и не са информирани (например в рамките на

---

²³ Akbulut, N., Limaro, N., Wandschneider, L. *et al.* (2020), ASPHER statement on racism and health: racism and discrimination obstruct public health's pursuit of health equity (Изявление на ASPHER относно расизма и здравето: расизмът и дискриминацията възпрепятстват стремежа на общественото здравеопазване към равенство в здравеопазването). *Int J Public Health* 65, 727-729 (2020). <https://doi.org/10.1007/s00038-020-01442-y>

²⁴ Kayani Z, Willis A, Salisu-Olatunji SO, Jeffers S, Khunti K, Routen A. Докладване и представяне на групите с недостатъчно обслужване в интервенционни проучвания за пациенти с множество дългосрочни заболявания: систематичен преглед. *Journal of the Royal Society of Medicine*. 2024;0(0). doi:10.1177/01410768241233109, достъпно на:

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/01410768241233109>

²⁵ FRA (2013 г.), "Inequalities and multiple discrimination in access to and quality of healthcare" (Неравенства и множествена дискриминация при достъпа до здравни грижи и тяхното качество), достъпно на адрес: <https://fra.europa.eu/en/publication/2013/inequalities-and-multiple-discrimination-access-and-quality-healthcare#related>

²⁶ Watson H, Harrop D, Walton E, Young A, Soltani H. Систематичен преглед на опита на жените от етническите малцинства по отношение на перинаталните психични състояния и услуги в Европа. *PLoS ONE*. 2019;14(1):e0210587. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0210587>.

²⁷ Hamed S, Thapar-Björkert S, Bradby H, Ahlberg BM. Расизмът в европейското здравеопазване: структурно насилие и отвъд него. *Qual Health Res*. 2020;30(11): 1662-73. <https://doi.org/10.1177/1049732320931430>

образователната система) за това как расизмът и дискриминацията влияят върху здравето въз основа на социалното неравенство.

Дискриминационните практики, независимо дали са умишлени или несъзнателни, засилват недоверието в медицинските системи, което допълнително обезкуражава расовите и етническите малцинства да търсят помощ за психично здраве. Например търсещите убежище и бежанците често пристигат в Европа с психични проблеми, свързани с травми, но бюрократичните пречки и дискриминационните политики в много държави членки ограничават достъпа им до подходящи грижи.²⁸ Нещо повече, в Обединеното кралство докладът от 2022 г. на MBRRACE-UK, използващ данни от 2018-2020 г., разкрива, че вероятността чернокожите жени да умрат е 3,7 пъти по-голяма от тази на белите жени, а азиатските жени - 1,8 пъти по-голяма от тази на белите жени.²⁹

Освен това липсата на осведоменост и дискусия относно психичното здраве, расовата и етническата дискриминация ограничава създаването и подобряването на възможностите за адаптирани пространства, съобразени с културните особености. Информираността и компетентността по отношение на културата и пола сред професионалистите в междусекторните сектори (т.е. образованието и заетостта) е от съществено значение за увеличаване на равноправното участие на етническите и расовите групи и за намиране на адаптирани решения. Въпреки това това не трябва да замества или компенсирa липсата на професионалисти от различни или сходни културни среди при лицата, търсещи подкрепа. Това е от жизненоважно значение, тъй като може да насърчи положителния опит в психосоциалните среди, да укрепи безопасното пространство със специалисти и поддръжници с културна компетентност, които могат да предоставят прозрение и насоки за сложни ситуации и да включат специфични за културата интервенции, като същевременно зачитат всеобхватните ценности.

---

²⁸ Mental Health Europe (2024 г.), "Report on impact of regulations on migrants with psychosocial disabilities" (Доклад за въздействието на нормативните актове върху мигрантите с психосоциални увреждания), достъпен на: <https://www.mentalhealtheurope.org/what-we-do/migration-and-mental-health/>

²⁹ MBRRACE-UK (2024 г.), Спасяване на животи, подобряване на грижите за майките: Lessons learned to inform maternity care from the UK and Ireland Confidential Enquiries into Maternal Deaths and Morbidity 2020-22 (Научени уроци за информиране на майчините грижи от поверителните разследвания на майчината смъртност и заболяемост в Обединеното кралство и Ирландия за периода 2020-22 г.), достъпно на: <https://www.npeu.ox.ac.uk/mbrrace-uk/reports/maternal-reports>

Борба с дискриминацията, основана на раса и етническа принадлежност, в политиките на ЕС: актуално състояние

Въпреки че дискриминацията и неравенството, основани на раса и етническа принадлежност, продължават да съществуват, от 2000 г. насам ЕС въведе законодателство за борба с расовата и ксенофобската дискриминация.³⁰ Тези политики работят колективно за борба с расовата и етническата дискриминация, като същевременно насърчават равенството и приобщаването в целия Европейски съюз. Въпреки това досега е имало много критики относно ефективността на тези политики, главно поради рамките за прилагане, липсата на обвързващи ангажименти и разчитането на държавите членки да прилагат тези политики. Някои от най-забележителните инициативи и политики са отбелязани по-долу:

Европейски стълб на социалните права

Европейският стълб на социалните права от 2017 г.³¹ създава рамка, включваща 20 различни принципа, насочени към насърчаване на справедливи и приобщаващи пазари на труда и системи за социална закрила в целия ЕС. В него се подчертава значението на равните възможности и достъпа до пазара на труда за всички лица.

Стълбът включва принципи, свързани със социалната закрила и приобщаването, като се подчертава необходимостта от борба с дискриминацията и осигуряване на достъп до качествени услуги, включително здравеопазване и подкрепа за психичното здраве. Стълбът засяга системната дискриминация, като насърчава равенството и социалните права.

Чрез ангажимента си за социално приобщаване и недискриминация европейският стълб има за цел да подобри резултатите в областта на психичното здраве, като гарантира, че всеки има достъп до необходимите ресурси и по този начин насърчава изграждането на по-здравословно и по-справедливо общество. Стълбът е в основата на всички съответни политики, включително изброените по-долу. В Принцип 3 "Равни възможности" се отбелязва, че независимо от расовия или етническия произход, религията или убежденията, уврежданията (наред с други), всеки има право на равно третиране и равни възможности по отношение на заетостта, социалната закрила, образованието и достъпа до стоки и услуги, достъпни за обществеността. Освен това трябва да се насърчават равните възможности на слабо представените групи.

Харта на основните права на ЕС (2000 г.)

В Хартата на основните права на ЕС (2000 г.)³² в законодателството на ЕС са залегнали определени политически, социални и икономически права на европейските граждани и жителите на ЕС. По

³⁰ Европейски парламент (юни 2024 г.), Briefing on 'EU legislation and policies to address racial and ethnic discrimination', достъпно на:

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762334#:~:text=In%20recent%20re solutions%2C%20Parliament%20has,authorities%20to%20take%20an%20intersectional](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762334#:~:text=In%20recent%20re solutions%2C%20Parliament%20has,authorities%20to%20take%20an%20intersectional)

³¹ Европейска комисия, "Заетост, социални въпроси и приобщаване: Европейският стълб на социалните права в 20 принципа", достъпна на: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=en>

³² Харта на основните права на Европейския съюз (2012/С 326/02), достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

отношение на недискриминацията член 21 изрично забранява дискриминацията въз основа на раса, етническа принадлежност или други лични характеристики и гласи, че "всяка дискриминация, основана на какъвто и да е признак, като раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения", е забранена. Тази забрана се отнася до всички области на живота, включително заетостта, образованието и достъпа до услуги, като подчертава ангажимента на ЕС да осигури равенство на всички лица, независимо от техния расов или етнически произход. Освен това член 34 от хартата укрепва социалната сигурност и социалното подпомагане като права за всички, особено по отношение на защитата на уязвимите групи, което може да се отнася за расовите и етническите малцинства.

Директива на ЕС за расовото равенство (2000/43/ЕО)

Директивата на ЕС за расовото равенство от 2000 г.³³ е ключова правна рамка, която забранява дискриминацията въз основа на раса или етнически произход в държавите - членки на ЕС, в области като образование, заетост и здравеопазване. В нея е разработена рамка, която да гарантира равно третиране и достъп до услуги, включително психиатрични грижи, за всички лица, независимо от тяхната раса или етническа принадлежност.

Директивата има широк обхват и не се отнася само до дискриминацията в областта на заетостта, а изисква от държавите - членки на ЕС, да приемат закони срещу дискриминацията в различни ключови области. Те включват достъп до заетост, самостоятелна заетост и професия, като целта е да се осигурят справедливи практики за набиране и повишаване в длъжност, независимо от расовата или етническата принадлежност. Той обхваща също така професионалното обучение, условията на труд (като уволнение и заплащане) и участието в работнически или професионални организации. Освен заетостта, директивата има за цел да осигури недискриминационен достъп до социална закрила, включително здравеопазване, образование и социална сигурност. Тя също така изисква равен достъп до обществени стоки и услуги, включително жилища.

Директивата обаче не обхваща структурния или институционалния расизъм, а се фокусира само върху пряката и непряката дискриминация. Понастоящем в законодателството на ЕС няма определение за структурна дискриминация или за "дискриминация по асоциация и предположение"³⁴. Директивата не обхваща и дискриминацията на основата на националност, освен ако дискриминацията на основата на националност не представлява непряка расова или етническа дискриминация.³⁵

---

³³ Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. за прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход, достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32000L0043>

³⁴ *Този вид дискриминация често се нарича асоциативна дискриминация, тъй като жертвата е дискриминирана, защото е свързана с друго лице или други лица, които са основните обекти на предразсъдъците на извършителя. Асоциативната дискриминация може да се прояви във връзка с много различни признаци, включително увреждане, и е концептуално свързана с "признаците по асоциация". Тясно свързана с концепцията за дискриминация по асоциация е дискриминацията поради предположение. В този случай жертвата е дискриминирана, защото се предполага, че лицето е или е част от група, която е обект на предразсъдъците на извършителя. Достъпно на: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/11_hr_guidelines_external_action_en.pdf*

³⁵ EURACTIV (2020 г.), "Handbook on the Racial Equality Directive" ("Наръчник за Директивата за расовото равенство"), достъпен на адрес : <https://www.migpolgroup.com/wp-content/uploads/2020/09/MINDSET-Handbook-on-the-Racial-Equality-Directive-003-final.pdf>

Директивата за расовото равенство и други директиви изискват от държавите членки да създадат национални органи по въпросите на равенството,³⁶ да насърчават равното третиране и да се борят с дискриминацията, основана на раса, етническа принадлежност и други защитени области. През юни 2024 г. Съветът прие две директиви за засилване на ролята на органите по въпросите на равенството в целия ЕС. Тези усилия ще спомогнат за подобряване на ефективността на тези органи и за гарантиране на тяхната независимост. С директивите се установяват общи за целия ЕС минимални изисквания за органите по въпросите на равенството в няколко ключови области: например засилени компетенции и независимост от външно влияние.³⁷ Като осигуряват равен достъп до психично-здравни услуги и се справят с дискриминационните практики в здравеопазването, тези органи допринасят за намаляване на различията и за насърчаване на по-приобщаващо общество.

План за действие на ЕС срещу расизма 2020-2025 г.

През 2020 г. беше публикуван Планът за действие на ЕС срещу расизма (2020-2025 г.), който е една от няколко стратегии за равенство и планове за действие на Европейската комисия, които колективно работят за изграждането на Съюз на равенството, където всички хора могат да живеят без дискриминация.

Планът за действие предвижда да се справи с расизма и расовата дискриминация в цялото общество чрез различни средства. Планът имаше за цел да оцени и укрепи правната защита чрез усъвършенстване на съществуващите антидискриминационни закони, разширяване на обхвата на законодателството на ЕС за недискриминация в нерешени области и гарантиране на ефективно наказване на расизма, особено чрез по-добро прилагане на Директивата за расовото равенство и други правни инструменти. По отношение на правоприлагането беше отбелязано, че обучението на полицейските сили и правоприлагащите органи и събирането на данни са насочени към противодействие на дискриминационните практики и предотвратяване на расовото профилиране.

В цяла Европа липсва съпоставимо и редовно събиране на данни за равенството и недискриминацията, което възпрепятства ефективното наблюдение на прилагането на инструментите (т.е. стратегиите за равенство), свързани с тези въпроси.³⁸ Данните за равенството се отнасят до информация, събирана и използвана за наблюдение, изследване и справяне с неравенствата, свързани с дискриминация и изключване в различни сектори, като заетост, образование, здравеопазване и жилищно настаняване. Липсата на систематизирано събиране на данни може да доведе и до това, че въпреки ограничените ресурси организациите на гражданското общество и водените от тях общности остават натоварени с тежестта да събират такива ценни данни. През 2022 г. Ирландия обяви разработването на Национална стратегия за данните за равенство, която да подпомогне изпълнението и мониторинга на Ирландския

---

³⁶ Европейски парламент (юни 2024 г.), Briefing on 'EU legislation and policies to address racial and ethnic discrimination', достъпно на:

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762334#:~:text=In%20recent%20re solutions%2C%20Parliament%20has,authorities%20to%20take%20an%20intersectional](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762334#:~:text=In%20recent%20re solutions%2C%20Parliament%20has,authorities%20to%20take%20an%20intersectional)

³⁷ Съветът на ЕС и Европейският съвет (2024 г.), "Укрепване на ролята на органите по въпросите на равенството в ЕС: Съветът приема две директиви", достъпно на:

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/07/strengthening-the-role-of-equality-bodies-across-the-eu-council-adopts-two-directives/>

³⁸ Европейска комисия, "Събиране на данни за равенството", достъпно на:

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/equality-data-collection_en

национален план за действие срещу расизма, Националната стратегия за приобщаване на травелерите и ромите, както и Националната стратегия за приобщаване на ЛГБТИ+ и Националната стратегия за младежта ЛГБТИ+.³⁹

В Плана за действие беше подчертано и засилването на сътрудничеството, и по-специално значението на работата с всички участници на всички нива за ефективна борба с расизма и другите форми на дискриминация. Посоченият в стратегията координатор, Михаела Муа, е назначена да действа като координатор, който да следи за изпълнението, да преодолява пропуските и да включва гласовете на расифицираните общности в политиките на ЕС. В стратегията са изтъкнати и други ключови области като стимулиране на многообразието, финансиране и научни изследвания, екстремизъм и реч на омразата и повишаване на осведомеността.

За съжаление психичното здраве не беше включено като основен акцент. Въпреки това в плана се посочва, че "расизмът причинява травми и следователно може да засегне и психичното здраве на хората".⁴⁰ В документа се отбелязва и необходимостта от равен достъп до здравеопазване, което включва и психиатрични услуги, като основно право. Планът за действие също така подчертава значението на преодоляването на структурния расизъм в сектори като здравеопазването, жилищното настаняване и заетостта, както и по-общо на осигуряването на справедливо отношение. Всички тези фактори оказват пряко въздействие върху резултатите в областта на психичното здраве. Комисията призова държавите членки, при пълно зачитане на националния им контекст, да преминат към събиране на данни, разбити по расов или етнически произход.

Рамково решение на Съвета относно расизма и ксенофобията

Рамковото решение на Съвета относно расизма и ксенофобията⁴¹ е правна рамка, приета през 2008 г. от Европейския съюз за борба с расизма и ксенофобията чрез наказателното право. То насочва държавите членки да наказват публичното подбуждане към насилие или омраза, основани на раса, етнически произход или религия. Това включва криминализиране на отричането или омаловажаването на геноцида и престъпленията срещу човечеството. Това решение играе ключова роля за преодоляване на въздействието на расизма върху психичното здраве. Чрез прилагането му рамката спомага за осигуряването на по-приобщаваща среда и за намаляване на тези вредни преживявания и съответно за смекчаване на различията в психичното здраве, породени от расовата и етническата дискриминация.⁴² За съжаление рамката не е транспонирана напълно или правилно от някои държави членки и през 2022 г.

---

³⁹ gov.ie, "Minister O'Gorman announces the development of a National Equality Data Strategy" ("Министър О'Горман обявява разработването на национална стратегия за данните за равенството"), достъпно на: <https://www.gov.ie/en/press-release/5a7f4-minister-ogorman-announces-the-development-of-a-national-equality-data-strategy/>

⁴⁰ План за действие на ЕС за борба с расизма (2020-2025 г.), достъпен на: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-anti-racism-action-plan-2020-2025_en

⁴¹ Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета от 28 ноември 2008 г. относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право, достъпно на адрес: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008F0913>

⁴² Агенция на Европейския съюз за основните права (2021 г.), "Доклад за основните права - 2021 г.", достъпен на: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021-opinions_en.pdf

Европейският парламент посъветва Европейската комисия да следи за това и да гарантира, че държавите членки спазват антидискриминационното законодателство на ЕС.⁴³

Съобщение на Европейската комисия относно всеобхватен подход към психичното здраве

Съобщението на Европейската комисия от 2023 г. относно всеобхватен подход към психичното здраве⁴⁴ се отбелязва като съществена първа стъпка, полагаща основите на по-силен ангажимент на ЕС към психичното здраве. В съобщението се подчертава, че психичното здраве се влияе от социални фактори и фактори на околната среда, като се настоява държавите - членки на ЕС, да приемат политики, насърчаващи превенцията и ранната интервенция, особено за групите, които са непропорционално засегнати от дискриминация. Въпреки че бяха подчертани неудовлетворените нужди и съществуването на други групи в уязвимо положение, съобщението не включваше интервенции, специално насочени към расовата и етническата дискриминация (наред с други групи), като само две водещи инициативи бяха насочени към конкретни уязвими групи (млади хора, болни от рак, и оцелели жертви на престъпления).⁴⁵

Конкретни препоръки: Поглед към бъдещето - към подход, който се бори с дискриминацията и насърчава равенството

Когато се работи за справяне с расизма в областта на психичното здраве, трябва да се премине от фокусиране единствено върху индивидуалното здраве и вместо това да се вземе предвид как социалните детерминанти и структурните реалности са повлияли и продължават да влияят върху психичното здраве и други въздействия върху здравето. Изграждането на ефективни, надеждни и устойчиви форми на подкрепа и системи за психично здраве изисква подход, който признава социалния контекст, в който се проявяват тези стресови фактори. Той помага да се излезе извън рамките на отделния човек, като се акцентира върху необходимостта от преодоляване на системните бариери и предоставяне на чувствителни към културните особености услуги за психично здраве. Насърчаването на психичното благополучие по този начин изисква промяна в обществото, за да се намали дискриминацията и да се създаде подкрепяща среда.

Европа за психично здраве предвижда едно наистина приобщаващо общество, което засилва действията срещу расизма и всички форми на дискриминация. Такова, което се занимава с въздействието на дискриминацията и неравенствата, основани на раса и етническа принадлежност, чрез подход, основан на пресичането на различни аспекти. Индивидуалните подходи, които отчитат уникалните пресечни точки на идентичността, могат да преодолеят

---

⁴³ Европейски парламент (2022 г.), "Резолюция на Европейския парламент относно расовата справедливост, недискриминацията и борбата с расизма в ЕС", достъпна на: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0389_EN.html

⁴⁴ Европейска комисия (2023 г.), Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно всеобхватен подход към психичното здраве, достъпно на: https://health.ec.europa.eu/publications/comprehensive-approach-mental-health_en

⁴⁵ Европа за психично здраве (2023 г.), "Анализ на съобщението на Европейската комисия "Цялостен подход към психичното здраве"".

различията и да осигурят равен достъп до подкрепа и ресурси. Поради тази причина Mental Health Europe призовава ЕС и държавите членки да:

Препоръки за институциите на ЕС:

- 1. Разработване на взаимосвързана стратегия на ЕС за психично здраве**, която да включва конкретни цели, задачи и бюджет, както и ясен график и показател, който да разглежда социално-икономическите детерминанти на психичното здраве. При това следва да се обърне особено внимание на лицата, които са изправени пред множество и пресичащи се форми на дискриминация, включително въз основа на етническа принадлежност, религия, сексуална ориентация и полова идентичност, миграционен статус, възраст или увреждане.
- 2. Обновяване и укрепване на стратегиите на ЕС за равенство.** Включете препоръките на гражданското общество за справяне с трайната расова и етническа дискриминация. ЕС следва да дава пример и да гарантира, че разработването, изпълнението, наблюдението и оценката на инициативите се характеризират със значимо участие на ключови заинтересовани страни, особено на гражданското общество, представители на хората с житейски опит и техните поддръжници.⁴⁶
- 3. Подобряване на събирането на данни чрез стандартизиране на събирането на данни за равенството, за да се подпомогне наблюдението на различията и да се информират целевите политически интервенции.**
  - Събиране и хармонизиране на данни за равенството, разбити по показатели за множество основания за дискриминация, като това следва да включва раса и етническа принадлежност, както и увреждания. Европейският съюз следва да координира и ръководи систематичното събиране на данни за равенството на европейско, национално и местно равнище.
  - Интегриране на психичното здраве в рутинната здравна информационна система и идентифициране, съпоставяне, рутинно докладване и използване на основни данни за психичното здраве, разбити по пол, възраст и други признаци, за да се обхванат правилно въпросите, свързани с пресичането. Показателите за детерминантите на психичното здраве също трябва да са налични в системите за информация и мониторинг на (психичното) здраве на населението.
- 4. Отпускане на средства от ЕС за подкрепа на инициативи за борба с расизма и психичното здраве.**
  - да гарантира, че финансирането за борба с расизма и дискриминацията е включено в съответните програми.
  - Увеличаване на финансирането на специфични програми за психично здраве, насочени към расови и маргинализирани общности, като се осигурят адекватни ресурси за културно компетентни грижи.

---

⁴⁶ Европа за психично здраве определя съвместното създаване като "съвместен подход, включващ всички участници в психичното здраве, които работят заедно на равни начала за разработване и прилагане на политики, услуги и комуникация, които укрепване на положителното психично здраве в съответствие с психосоциалния модел и подхода, основан на правата на човека." Концепцията за съвместно създаване подчертава преразпределението на правомощията на всички участници в процеса и придаването на еднаква стойност на различните експертни познания на всички участници.

- увеличаване на финансирането на органите по въпросите на равенството, което ще бъде от пряка полза за маргинализираните общности и ще намали различията, особено в областта на психичното здраве.
5. **Насърчаване и финансиране на изследвания в целия ЕС за връзката между расовата дискриминация, неравенството и психичното здраве, за да се разберат по-добре и да се отстранят основните причини.**

Препоръки за държавите членки:

6. Разработване на дългосрочни и устойчиви **национални планове за действие за равенство в областта на психичното здраве:**
- Осигуряване на национални стратегии, насочени към неравнопоставеността в областта на психичното здраве, с която се сблъскват малцинствените групи, с акцент върху интегрирането на антирасистки практики в политиките за обществено здраве.
  - Засилване на сътрудничеството между социалните и здравните служби за разработване на интегрирани услуги на общностно равнище, включително услуги за психично здраве. Подкрепа за допълнителни подходи и участие на общността.
  - Осигуряване на съобразени с правата на човека, достъпни, на достъпни цени, холистични и базирани в общността услуги и подкрепа в областта на психичното здраве. Гарантирайте, че маргинализираните общности имат равен достъп до услуги за психично здраве чрез премахване на езиковите, финансовите, географските и други бариери.
7. Разработване на обучение за **културна компетентност**. Задължително обучение на здравните специалисти за разпознаване и посрещане на специфичните нужди на расовите, етническите и други малцинства в областта на психичното здраве, което ще насърчи създаването на по-приобщаваща и подкрепяща здравна система.
8. Разработване на **антидискриминационни закони** и гарантиране на пълното прилагане и изпълнение на Директивата за расовото равенство във всички държави членки, по-специално в здравните сектори, с цел борба с дискриминацията и неравенствата, основани на раса и етническа принадлежност:
- засилване на правната защита срещу дискриминация на работното място: Укрепване на трудовото законодателство за справяне с расовата и етническата дискриминация, като се гарантира, че средата на работното място подкрепя психичното благополучие на малцинствата.
  - Увеличаване на инвестициите в приобщаващо образование и насърчаване на приобщаването и разнообразието в образователните институции чрез въвеждане на програми за борба с расизма, насочени към въздействието на дискриминацията върху психичното здраве на младите хора от етническите малцинства. Повишете грамотността в областта на психичното здраве, за да укрепите разбирането за психичното здраве през призмата на междусекторните аспекти.

Заклучение

Дискриминацията и неравенството, основани на раса и етническа принадлежност, имат дълбоки и трайни последици за психичното здраве в цяла Европа. Предстои да се извърви дълъг път, за да се гарантира, че системите за подкрепа подпомагат защитните фактори на психичното здраве чрез подход, основан на правата на човека и ориентиран към човека, вместо да изострят рисковите фактори за психичното здраве. Структурният расизъм и практиките на изключване за съжаление са широко разпространени и различията в здравеопазването, заетостта, образованието и социалните услуги продължават да са широко разпространени.

В Европа и извън нея хората се нуждаят от персонализирани услуги, както и от промени за справяне с расизма и дискриминацията, които изострят проблемите с психичното здраве. Психосоциалният подход към психичното здраве трябва да бъде широко възприет с културно компетентни услуги за психично здраве, подобрена правна рамка и по-силно прилагане на антидискриминационните закони, за да се намалят различията в психичното здраве и да се постигне равенство и благополучие за всички. Крайно време е инвестициите да приемат отговор на цялото общество и да не правят компромиси с правата на човека.

Използването на тези материали трябва да включва посочване на източника. Никой от тези материали не може да бъде променен или адаптиран без изричното писмено разрешение на Mental Health Europe.

© Mental Health Europe (ноември 2024 г.)

Изразените възгледи и мнения обаче са единствено на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или на програмата CERV на Европейската комисия. Нито Европейският съюз, нито предоставящият орган могат да бъдат държани отговорни за тях.

Co-funded by
the European Union